

De Grote Herder Die actief naar ons omziet

André H. Roosma

Eerste editie: december 2010

 laatst bijgewerkt: 21 november 2011)

Inleiding: enthousiast over het Bijbels Hebreeuws

De laatste jaren ben ik zéér enthousiast over wat er te ontdekken valt in de oorspronkelijke, Hebreeuwse grondtekst van het Eerste Testament van de Bijbel. In dit artikel wil ik bij wijze van voorbeeld ingaan op vier woorden uit de overbekende eerste regel van Psalm 23. Slechts vier woorden... en als je je er een beetje in verdiept gaat er een wêreld voor je open... Kijkt u mee?

Het begin van Psalm 23

Afgelopen najaar werd ik bijzonder geïntregeerd door dat mooie en overbekende begin van Psalm 23, in het kader van heel David's leven. In het Hebreeuws begint Psalm 23 als volgt:

מִזְמוֹר לְדָוִד
יְהוָה רֹעִי לֹא אֶחְסָר

In onze karakters getranslitereerd (enigszins fonetisch uitgeschreven):

Mizemor leDáwid
Jehuah Roï lo echesar

Wat staat hier? De meeste Nederlandse vertalingen zetten iets neer in de trant van:

Een Psalm van David,
De HEERE is mijn Herder, mij zal niets ontbreken.

Laten we eens even kijken in hoeverre deze 'vertaling' weergeeft wat er echt staat.

Wat als eerste opvalt is dat er in de Hebreeuwse grondtekst van dit vers geen enkel woord staat dat zich laat vertalen met 'Heer'.

Het allerbelangrijkste woord in de bestudeerde zin is de glorierijke Naam van Degene over Wie David hier schrijft. Deze heerlijke Naam geeft hij weer als: יהוה (IAUA) - **JAhUAh** of, volgens de Masoreten: יהוה - **JeHUaH**. In een zeer uitgebreide studie¹ leg ik uit, dat die glorierijke en liefelijke Naam verbonden is met יהוה's belofte: „**Ik ben met u!**” en vertaald zou kunnen worden als: **De Altoos Actief Aanwezige**. In Die heerlijke Naam ligt veel van wat volgt eigenlijk al besloten, zoals we verderop zullen zien.

David noemt יהוה 'mijn Herder' (רֹעִי - Roï - de vorm waarbij de 1^e persoon 'lijdend voorwerp' is van het werkwoord: רָעָה - rá'áh – weiden, herderlijk leiden). De werkwoordsvorm 'is' ontbreekt in het Hebreeuws. David begint dus feitelijk: יהוה רֹעִי - „**Jehuah** mijn Herder” of „**Jehuah** leidt mij herderlijk”.

¹ Meer informatie over de glorierijke en liefelijke Naam van de Almachtige, Schepper van hemel en aarde vindt u in mijn studie: [De wonderbare en liefelijke Naam van de God Die er was, Die er is, en Die er zijn zal](#) . Op basis hiervan hanteer ik de glorierijke Naam ook hier bij voorkeur in Hebreeuwse tekens: יהוה of getranslitereerd als: **Jahuah** of **Jehuah** (in beide: u uitgesproken als oe). Voor het Hebreeuwse woord *El* (meestal vertaald met *God*) gebruik ik bij voorkeur de vertaling *Machtige*.

Dan komt לֹא אֶחְסָר - *lo echsar*. *Echsar* is de 1^e persoon *qal* imperfect van het werkwoord חָסַר - *chacer* - missen, ontbreken. En *lo* betekent 'niet'. We hebben tot nu toe dus: „**Jehuah** mijn Herder” en: „ik zal niet missen/ontbreken”. De vraag is: *wat of wie zal aan/voor wie niet ontbreken?* De vertalers *interpreteren* in feite: „*geen ding zal aan/voor mij ontbreken*” of „*ik zal geen ding missen*”. Maar met minstens zoveel recht kan men vertalen: „*ik zal (bij Jehuah) niet ontbreken*” – in de zin van: „*ik mag er zijn, ik hoor er bij*”. Uit de Hebreeuwse woorden die hier staan is dat laatste meer voor de hand liggend, al kunnen we wellicht niet met 100% zekerheid afleiden welke van deze twee opties de juiste is/zijn. Daarvoor moeten we dus naar de context.

Voor ik dat met u samen ga doen, nog even een paar andere aspecten die we hier tegenkomen. Want er zit nog veel meer in dit korte vers.

Mijn Herder (M/V) Die mij ziet

Laten we eerst even ingaan op dat woordje *Roï* - mijn Herder. De Hebreeuwse werkwoordstam רָעָה - *rá'áh* – weiden, 'herderen', verbinden, is in de pre-Masoretische vorm רעה (d.w.z. zonder de door de Masoreten in de Middeleeuwen toegevoegde klinker-puntjes) niet te onderscheiden van de ervan afgeleide Hebreeuwse woorden רֵעָה - *ré'eh* - (mannelijke) vriend, en רֵעָה - *ré'áh* - (vrouwelijke) metgezel. Er is in de afgelopen eeuw vaak betoogd dat de glorierijke Naam van יהוה (*Jehuah*) gelezen zou moeten worden als *Jahweh*, onder andere omdat יהוה Zich als mannelijk presenteert² en de uitgang *-eh* mannelijker is dan de uitgang *-ah*. Hier zien we bijvoorbeeld echter dat de titel Herder - *Rá'áh* – ook eindigend op *-ah* – bij uitstek op Hem van toepassing is; een titel die zelf al zowel op mannen als vrouwen van toepassing is, en die bovendien nauw gerelateerd is aan een specifiek mannelijke én een vrouwelijke vorm, die ervan afgeleid zijn en die in hun Hebreeuwse basis-karakters er niet van te onderscheiden zijn.

Dit woord רָעָה - *rá'áh* – weiden, herder is in meer opzichten interessant. In het Hebreeuws is er vaak een relatie tussen woorden met een *aleph* א en hetzelfde woord met een *ajin* י op diezelfde plaats; ze zijn vaak sterk verwant in betekenis, soms elkaars tegenpolen. En in dit geval bestaat er inderdaad ook een werkwoord רָאָה - *rá'áh*. Dit is te vertalen met 'zien' of 'kijken' (vooral: aandachtig of oplettend zien; letterlijk of figuurlijk). Merk op dat zowel in vriendschap als in herderschap het kijken naar elkaar een grote rol speelt, dus hier is inderdaad verwantschap niet onaannemelijk. En ook van dit woord *rá'áh* is er een vorm waarbij de 1^e persoon het 'lijdend voorwerp' is: רֹאִי - *Rôï* - 'ziet mij' en רֹאִי - *Roï* - 'zag mij', en ook deze worden wel op יהוה toegepast. Onder andere door Hagar, die in Genesis 16: 13 יהוה benoemt als: אֵל רֹאִי - *El Rôï ... Roï - de Machtige Die (naar) mij (om)ziet ... Die (naar) mij (om)zag*. Ook komen we een verbuiging van *rá'áh* tegen in wat Abraham in Genesis 22: 14 zegt over een offerdier, en hoe hij de Almachtige daar noemt: יְהוָה יִרְאֶה - *Jehuah jirèh - Jehuah zal erin voorzien*. In Genesis 29: 32 ziet Leah bij de geboorte van Ruben dat *Jehuah* haar ellende *gezien* heeft (יְהוָה בָּעֵינָי). Ook in Exodus 3, waar God Zich 'laat zien' aan Mozes, komen we regelmatig verschillende verbuigingen en afgeleide vormen van dit woord רָאָה - *rá'áh* - 'oplettend zien' tegen. In dit 'oplettend zien', 'aanzien' of 'erin voorzien' door *Jehuah* zit heel veel genade en vreugde, net als in het 'lichtend aangezicht' van יהוה, zoals vermeld in de Aäronische zegen.

Het רֹאִי יְהוָה - *Jehuah Roï* - „*Jehuah* mijn Herder” uit Psalm 23 blijkt dus nauw verwant aan יְהוָה רֹאִי - *Jehuah Rôï* - „*Jehuah* Die mij (aan)ziet / naar mij omziet”. Ook David zal hieraan gedacht hebben (al komt deze vorm niet *letterlijk zó* in combinatie met de heerlijke Godsnaam in de Bijbel voor). Als Goede Herder let Hij goed op mij, om te zien wat ik nodig heb en om me zonnig te beschermen. Dat is ook volledig in lijn met de rest van de Psalm.

² Merk op dat יהוה Zich soms ook uitdrukkelijk als vrouwelijk presenteert, in het Eerste Testament o.a. in Jeshajahu (Jesaja) 66, en in het Tweede o.a. in MattitJahu (Mattheus) 23: 37. Ook bij de schepping van de mens wordt opgemerkt dat Hij hen schiep, mannelijk en vrouwelijk, naar Zijn beeld.

Wie of wat ontbreekt er niet?

Dan wil ik nu met u ingaan op wie of wat er niet ontbreekt, waar David het over heeft. Hierboven stonden we stil bij het woord Herder dat David gebruikt. Laten we even nagaan hoe David over herderschap dacht en hoe hij zelf zijn eigen herderschap invulde. Let op de beschrijving die hij als jonge kerel (hij mocht nog niet in het leger) hiervan geeft tegenover koning Saul:

34 David echter zei tot Saul: Uw knecht was gewoon voor zijn vader de schapen te hoeden. Kwam er een leeuw of een beer, die een schaap uit de kudde wegroofde, 35 dan liep ik hem na, sloeg hem en redde het uit zijn muil. Als hij zich dan tegen mij keerde, greep ik hem bij zijn baard en sloeg hem dood. 36 Zowel leeuw als beer heeft uw knecht verslagen. En deze onbesneden Filistijn zal het vergaan als een van dezen, omdat hij de slagorden van de levende God getart heeft. 37 Ook zei David: יהוה, die mij gered heeft uit de klauwen van leeuw en beer, Hij zal mij ook redden uit de hand van deze Filistijn. En Saul zei tot David: Ga, en יהוה zal met u zijn. 1 Samuel 17: 34-37

David lette heel goed op zijn schapen; hij liet zich niet afleiden, maar was continu met zijn volle aandacht bij hen. En hij verdedigde ze met heel veel moed tegen wilde dieren. Hij ervoer daarin ook de bijzonder sterke en concrete bijstand van zijn Machtige, יהוה. Het gevolg hiervan was, dat wanneer David met de kudde terug naar huis kwam, er nooit één enkel schaap ontbrak. Hé, merkt u het ook op? We komen hier in feite twee keer het begrip ‘niet ontbreken’ tegen: van David die als herder helemaal *bij* zijn schapen was (hij ontbrak niet), en het gevolg hiervan: er ontbrak niet één enkel schaap!

David wist dat hij dit niet van zijn aardse vader en moeder had geleerd. Zijn vader vond het geen punt dat David soms ontbrak, bijvoorbeeld toen de profeet Samuël vroeg om al zijn zonen bijeen te brengen en te wijden voor een gezamenlijk offermaal. Ze komen er pas laat achter, namelijk wanneer ze uitgebreid gegeten hebben en Samuël alle andere zonen langs is gegaan en יהוה hem bij elk van hen ‘nee’ gezegd heeft.

Hierop zei Samuël tot Isaï: Zijn dit al de jongens? Deze antwoordde: De jongste [David!] **ontbreekt** nog; zie, hij weidt de schapen. Toen zei Samuël tot Isaï: Laat hem halen, want wij zullen niet gaan aanzitten, voordat hij hier gekomen is. 1 Samuel 16: 11

Wat David zegt in Psalm 27: 10^a wijst erop, dat David zich wel vaker door Zijn vader en moeder in de steek gelaten had gevoeld. Soms was hij daardoor wel eens bang dat ook יהוה hem op een cruciaal moment in de steek zou laten (Psalm 27: 6-9). Hij wist echter gelukkig ook dat יהוה zoiets nooit zou doen (vers 10^b), en zijn eigen herderschap onder de bezielende leiding van יהוה hielp hem dat te zien. Dáárvan getuigt hij in dat eerste vers van Psalm 23.

Dan zijn we hier nog niet ingegaan op het allerbelangrijkste woord in de bestudeerde zin: de Naam van יהוה, zoals hier door David gebruikt. In een uitgebreide studie (zie voetnoot 1) leg ik uit, dat die glorierijke en liefelijke Naam verbonden is met יהוה's belofte: „**Ik ben met u!**” en vertaald zou kunnen worden als: **De Altoos Actief Aanwezige**. In Die heerlijke Naam ligt het vervolg dus eigenlijk al besloten: Hij verlaat ons niet, maar slaat acht op ons en beschermt ons, als een liefdevolle en trouwe herder. Bij Hem telt ieder schaap mee, en Hij ziet ieder schaap en zet Zich voor elk schaap in.

Op basis van het bovenstaande geloof ik dus dat van de twee genoemde interpretaties, vooral deze door David bedoeld is:³

„**Jehuah** (is) mijn (trouw aanwezige) Herder; *ik zal (bij Hem) niet ontbreken*”.

Hoewel de gebruikelijke interpretatie „mij ontbreekt niets” daar natuurlijk ook wel uit volgt, heb ik

³ De joodse Schrift-kenner Benjamin J. Segal merkt in [zijn studie over Psalm 23](#) op dat het woord ‘herder’ in de Bijbel elders altijd verbonden is met een kudde van meerdere schapen: “The metaphor is also unusual. The “shepherd” metaphor appears in the Bible (with one exception, Gen. 48:15, “shepherd” there a verb) as applied to the group (= the flock), not to an individual.” Dit spreekt sterk ten faveure van de uitleg dat David hier zegt: ik zal niet ontbreken bij die kudde schapen van יהוה. Hij is een Herder Die altijd zorgt dat **al Zijn schapen** er zijn!

de neiging om te beginnen bij de bovenstaande. Die ligt het dichtst bij de Hebreeuwse tekst én ook dicht bij de Bijbelse gegevens uit de context.

Het gaat David niet in de eerste plaats om de dingen eromheen die hij ontvangt (die hem niet ontbreken), maar om יהוה Zélf. יהוה zal niet ontbreken. Hij zal er altijd zijn, overeenkomstig Zijn heerlijke Naam. Dát betekende alles voor David. Daar begint hij deze Psalm mee. De rest volgt daaruit.

De eerste stap is dan dat David weet dat hijzelf dan ook niet zal ontbreken. David wist namelijk ook: in Zijn genadevolle ogen ben ik belangrijk. Hij zal me redden, zoals ik die schapen redde. Hij zal zorgen dat ik krijg wat ik nodig heb (rust, beweging, eten, drinken, gerechtigheid, troost, eer) zodat ik goed mee zal kunnen komen. En daardoor zal ik ook niet ontbreken. Op Zijn grote Feest zal ik er helemaal bij zijn! Nu al geeft יהוה mij daar 'voorproefjes' van, in hoe יהוה bij mij is, hoe Hij me verzorgt en in de overwinning die Hij me geeft over leeuw en beer (en alle andere vijanden die David in zijn latere leven tegenkwam).

In dit licht wordt de hele Psalm nóg duidelijker en mooier, vind ik, en wordt hij nóg meer één geheel met al die andere, gerelateerde Bijbelgedeelten:

- 1 Een Psalm van David.
יהוה is mijn Herder, ik zal niet ontbreken.
- 2 Hij doet mij neerliggen in grazige weiden,
Hij leidt mij zachtjes naar stille wateren.
- 3 Hij verkwikt mijn ziel,
Hij leidt mij in het spoor van de gerechtigheid,
omwille van **Zijn Naam**.
- 4 Al ging ik ook door een dal vol schaduw van de dood,
ik zou geen kwaad vrezen, want **U bent met mij**;
Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij.
- 5 U maakt voor mij de tafel gereed voor de ogen van mijn tegenstanders;
U zalft mijn hoofd met olie, mijn beker vloeit over.
- 6 Ja, goedheid en goedertierenheid zullen mij volgen, al de dagen van mijn leven.
Ik zal in het huis van יהוה blijven tot in lengte van dagen.

(vertaling grotendeels naar Herziene Statenvertaling;
met handhaving van de Hebreeuwse Godsnaam en de alternatieve vertaling van vers 1)

Nawoord

In het voorgaande zagen we dat het eerste vers van Psalm 23 in de Hebreeuwse grondtekst een extra diepte heeft, die verbonden is met veel andere Bijbelgedeelten.

Zo heeft de Hebreeuwse Bijbeltekst vaak meerdere lagen en meerdere interpretaties, die niet zelden uit elkaar volgen, zoals ook hier het geval was. Altijd moeten we naar de context om duidelijkheid ten aanzien van welke interpretaties juist kunnen zijn. Dit maakt de bestudering van de Hebreeuwse tekst alles bij elkaar buitengewoon rijk!

Meer informatie of suggesties

Voor meer informatie, vragen of suggesties naar aanleiding van dit artikel, kunt u contact met me opnemen via e-mail: andre.roosma@12accede.nl

[Accede! home](#) of [naar de artikelen index](#)

Bedankt voor uw belangstelling!